

This might mean composing an email, messaging someone on Slack or Teams, giving feedback, creating a meeting agenda, or giving an update on a project. Being able to communicate clearly through writing will help your work go more smoothly, increase the chances you get what you want and need from others, prevent misunderstandings, and allow your colleagues to feel informed and included—ultimately strengthening your professional relationships.

List of used literature

1. Alison, J. 1993. Not bothered? Motivating reluctant language learners in Key Stage 4: London: CILT.
2. Argyle, M. 1969. Social Interaction. London: Tavistock Press.
3. Benson, P. 2000. Teaching and researching autonomy in language learning. London: Longman.
4. Chambers, G.N. 1999. Motivating language learners. Clevedon: Multilingual Matters.
5. Covington, M. 1999. Caring about learning: The nature and nurturing of subject-matter appreciation. *Educational Psychologist*, 34: 127-36.
6. Daniels, R. 1994. Motivational mediators of cooperative learning. *Psychological Reports*, 74: 1011-22.

XORIJIY TILLARNI O'RGANISHDA YOSH DAVRIGA XOS XUSUSIYATLAR

Asadova Ch.S. SamDCHTI o'qituvchisi

Annotatsiya: Xotiraning til o'rganishdagi muhimligining yana bir jihati shuki, u o'rganilayotgan tilning lug'at tarkibini tez va oson o'zlashtirilishiga yordam beradi. Til o'rganuvchi qachonki ikkinchi tilda ko'proq so'z bilan tanish bo'lsagina, u bu tilda ravonlik bilan so'zlasha oladi. Aynan shu xotiraning til o'rganuvchi uchun beqiyos nafidir.

Tadqiqotchilar tomonidan o'tkazilgan tajribalar shuni ko'rsatadiki, ikkinchi tilni o'zlashtirish bo'yicha maxsus mashqlarni to'rt yoshdan o'n yoshgacha bo'lgan bolalarga o'rgatish ijobiy natija berar ekan. Qolaversa, "uch yoshdan olti-yetti yoshgacha bo'lgan bolalarga chet tilini o'rgatishda o'yinning ahamiyati katta bo'lib, bu belgilangan mavzu bo'yicha talab etilayotgan bilim, malaka va ko'nikmaga erishishning oson yo'lidir" [Hamre and Pianta, 2005].

Kalit so'zlar: interaktiv usullar, tilde ravonlik, ikkinchi tilni o'zlashtirish bo'yicha maxsus mashqlar.

Dono xalqimiz tomonidan juda ko'phikmatliso'zlar, maqollar, iboralar yaratilgan. Bu hikmatlarning barchasi o'zlarining boshlaridan o'tgan voqea-hodisalarga asoslanadi. Bejiz donolar hikmatlari tilga olinmadi. Maqolaning musaddimasini shunday bir pur hikmat gap bilan boshlashni joiz deb, topdim. "Yoshlikda olingan bilim toshga o'yilgan naqshdir". Darhaqiqat, inson yoshligida o'rgangan narsalarini hech yodidan chiqarmaydi.

Yuqorida qayd etilgan fikrlarning barchasi men bayon etmoqchi bo'lgan maqolaga aloqadordir. Chunki til o'rganish ham bilim olish, o'rganishdir. Olimlar tomonidan aniqlangan statistic ma'lumotlarga ko'ra, inson 7 yoshigacha dunyo bilimlarining 70 % ini egallar ekan [Blakemore and Frith, 2005]. Ana shu fikrga asoslangan holda shuni aytish mumkinki, xorijiy tilni o'rganishda kichik yoshli o'rganuvchilarning imkoniyati kengroq. Negaki bu yoshdagi o'rganuvchilar biror narsani o'rganadigan bo'lsa, butun diqqat-e'tiborini, ishtiyoqini, qiziqishini aynan shu narsaga to'laligicha qaratadi. Shuningdek, til o'rganishda eng muhim vosita bu xotira ekanligini hisobga olsak, "kichik yoshdagi o'rganuvchilarda bu vosita, ya'ni xotira hali band etilmagan bo'lib, sof holatda o'rganilgan narsalarni tez qabul qiladi va mustahkam o'rnashadi" [Shore, 1997].

Xotiraning til o'rganishdagi muhimligining yana bir jihati shuki, u o'rganilayotgan tilning lug'at tarkibini tez va oson o'zlashtirilishiga yordam beradi. Til o'rganuvchi qachonki ikkinchi tilde ko'proq so'z bilan tanish bo'lsagina, u bu tilde ravonlik bilan so'zlasha oladi. Aynan shu xotiraning til o'rganuvchi uchun beqiyos nafidir.

Tadqiqotchilar tomonidan o'tkazilgan tajribalar shuni ko'rsatadiki, ikkinchi tilni o'zlashtirish bo'yicha maxsus mashqlarni to'rt yoshdan o'n yoshgacha bo'lgan bolalarga o'rgatish ijobiy natija berar ekan. Qolaversa, "uch yoshdan olti-yetti yoshgacha bo'lgan bolalarga chet tilini o'rgatishda o'yinning ahamiyati katta bo'lib, bu belgilangan mavzu bo'yicha talab etilayotgan bilim, malaka va ko'nikmaga erishishning oson yo'lidir" [Hamre and Pianta, 2005]. Kichik yoshdagi til o'rganuvchilarga mavzularni o'yin tarzida tushuntirish samarali bo'lib, bunda o'quvchilar tilni jismoniy harakatlar, interaktiv usulda o'rganishadi. O'quvchilarning individual xususiyatlarini: qiziqishlari, jismoniy, aqliy qobiliyatlarini inobatga olgan holda yondashish ijobiy natijalarni beradi. Bu sohada o'kazilgan tadqiqotlarga asoslanadigan bolsak, "til o'rganishga mo'ljallangan o'yinlar 4 turga bo'linadi: yakka yoki mustaqil o'yinlar; parallel o'yinlar;

hamkorlik va uyg'unlikdagi o'yinlar". [Smith, 1994] O'yin orqali o'quvchi nafaqat til o'rganadi, balki dunyoqarashini kengaytiradi.

Kichik yoshdagi til o'rganuvchilarning tinglab tushunish, fikrini bayon etish kabi ko'nikmalarini rivojlantirishda o'yinning o'rni beqiyosdir. O'yinlarni real voqeliklar bilan bog'lab tashkil etish samarali bo'lib, til o'rganuvchi kundalik hayotda uchraydigan voqea- hodisalarga ko'proq qiziqadi. Ular o'z dunyoqarashi va qiziqishlaridan kelib chiqib munosabat bildiradi.

"Bilim olishning erta-kechi yo'q", degan hikmatni shior qilib olgan insonlar doimo izlanishdalar. Har bir sohada o'zlarini sinab ko'rishga intilishadi. Til o'rganish ham ularning nazaridan chetda qolayotgani yo'q. Bu katta yoshdagi o'rganuvchilar ham til o'rganishda yaxshi natijalarga erishishmoqda. Lekin kichik yoshdagi o'rganuvchilar bilan taqqoslaganda bularning imkoniyat darajasi kamroq. To'g'ri, mamlakatimizda bugungi kunda til o'rganishga juda katta imkoniyatlar yaratilyapti. Prezidentimiz tomonidan ham aynan shu mavzuda qator farmon va qarorlar e'lon qilindi. Ommaviy-axborot vositalarida til o'rgatishga mo'ljallangan ko'plab dasturlar joriy etildi. Bularning barchasi o'rganuvchilarning Chet tilni o'zlashtirishga bo'lgan ishtiyoqini yanada oshiradi va yetarlicha qulayliklar yaratib beradi. Katta yoshdagi o'rganuvchilarning bir kamchiligi –bu tezroq muloqotga kirishish uchun gaplarning Grammatik tuzilishiga e'tibor bermay o'z nutqlarini ifoda etishlaridir. Kichik yoshdagi o'rganuvchilar tilni o'zlashtirishni bosqichma-bosqich amalga oshirishadi, Katta yoshdagilarda esa bu holat kamdan kam hollarda kuzatiladi. Ular ko'proq murakkablashgan birikmali so'zlarni yodlashni afzal ko'rishadi. Bu bilan nutqlarini chiroyli bayon etamiz deb o'ylashadi. Lekin oddiy so'zlar bilan bog'liq xatoliklarga duch kelishlari mumkinligi haqida o'ylab ko'rishmaydi. Bunday xatolar sodda, arimas bo'lishiga qaramay, ba'zi vaziyatlarda shaxsni noqulay vaziyatlarga solib qo'yishi mumkin. Yuqoridagi misollar katta yoshli o'rganuvchilarning kamchiliklarini ko'rsatadi.

Xulosa qilib shuni aytish joizki, inson yoshmi, yoshi ulug'mi, o'zini ilmga, dunyo bilimlarini o'rganishga bag'ishladimi uning qalbi, albatta, ziyoga to'ladi. U insonning kamchiliklari esa asta-sekin yo'qolib boradi, o'zi yuksaklik sari olg'a intiladi. "Insonlar o'qishdan to'xtashlari bilan fikrlashdan ham to'xtar ekanlar". Demak, ilm bizni inson bo'lib, insonligimizcha qolishimizda ahamiyati katta ekan. "Beshikdan to qabrgacha ilm izla". Bu iborani barchamiz o'zimizga shior qilib olishimiz, izlanishlardan to'xtamasligimiz darkor.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Blakemore, S.-J., and Frith, U. (2005). *The learning brain; lessons for education*. Carlton: Blackwell Publishing.
2. Shore, R. (1997). *Rethinking the brain: New insights into early development*. Families and Work Institute, New York.
3. Hamre, B. K., and Pianta, R. C. (2005). Can Instructional and Emotional Support in the First-Grade Classroom Make a Difference for Children at Risk of School Failure? *Child Development*, 76(5), 949-967.
4. Smith, P. K. (1994). Play and the uses of play. In J. Moyles (ed.), *The excellence of play* (pp. 15-17). Buckingham: Open University Press.

MAIN PRINCIPLES OF ENGLISH DICTIONARY

Davronova Dilobar G'aybullar qizi

Ministry of higher and secondary special education national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulug'bek faculty of foreign philology department of English philology

Annotatsiya: Maqolada ingliz tili leksikografiyasi, lug'atlarning yaratilishi, leksikografiyaning asosiy tamoyillari xususida so'z yuritilgan. Shuningdek, til tizimida leksik birliklar xususan leksema va ularning semalari haqida atroflicha fikr yuritilgan. Hamda leksikografiyaning asosiy tushunchalari haqida so'z boradi.

Annotation: The article deals with the lexicography of the English language, the creation of dictionaries, the basic principles of lexicography. There is also a detailed discussion of lexical units in the language system, especially lexemes and their semantics. The article shoes main concepts of lexicography.

Аннотация: В статье рассматривается лексикография английского языка, создание словарей, основные принципы лексикографии. Также подробно рассматриваются лексические единицы в языковой системе, особенно лексемы и их семантика. И основные принцип лексикографии.

Kalit so'zlar: Leksikografiya, lug'at, til, til tizimi, leksema, sema, semantik maydon,